

Nasjonal forbrødring

Taler

Kaci Kullmann Five

Dato

10 desember 2015

Sted

Oslo Rådhus

Omstendigheter

Tildeling av Nobels fredspris til Kvartetten for nasjonal dialog

- 1 Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyheter, prisvinner, eksellenser, mine damer og herrer,

- 5 Den Norske Nobelkomite har besluttet at Nobels Fredspris for 2015 skal tildeles den tunisiske Kvartetten for nasjonal dialog for dens avgjørende bidrag til byggingen av et pluralistisk demokrati i Tunisia i kjølvannet av revolusjonen i 2011.

- 10 Det er en stor glede for Nobelkomiteen å kunne ønske Kvartettens representanter varmt velkommen til årets fredsprisutdeling: Generalsekretær Hassine Abassi fra fagbevegelsen UGTT, president Mohamed Fadhel Mahfoudh fra advokatforeningen ONAT, president Abdessatar Ben Moussa fra menneskerettsorganisasjonen LTDH og president Ouided Bouchamaoui fra arbeidsgiverorganisasjonen UTICA.

- 15 Aux quatre représentants du Quartet, Lauréat du Prix Nobel de la Paix, je dis - soyez les bienvenus à Oslo!

- 20 Det er en dramatisk fortelling som ligger til grunn for årets fredspris. Den bringer oss til kjernen av Alfred Nobels testamente og Nobels visjon om forbrødring, nedbygging av våpen og møteplasser for fredsbygging. Ikke fordi dagens vinnere har drevet aktivt nedrustningsarbeid, men fordi deres innsats har skapt bedre forutsetninger for fred og ikke-voldelig løsning av konflikter. Det handler da om å bygge sterke institusjoner som sikrer rettferdighet og stabilitet, 25 og ikke minst om å vise vilje til dialog og samarbeid.

Årets pris er i sannhet en pris for fred, gitt mot et bakteppe av uro og krig.

30 Sommeren 2013 sto Tunisia på randen av borgerkrig. Kvartettens resolute inngripen bidro til å stanse voldsspiralen og bringe utviklingen inn på et fredelig spor. Tunisia ble spart for borgerkrigens redsler og fikk i stedet på plass et konstitusjonelt styresett med grunnlovfestede rettigheter for hele befolkningen, uavhengig av kjønn, politisk overbevisning og religiøs tro.

35

Mine damer og herrer, dette er en beundrings- og nobelprisverdig innsats!

Kvartetten - som får prisen samlet, ikke som fire organisasjoner - representerer ulike sektorer og verdier i det tunisiske samfunnet: arbeidsliv og velferd, 40 rettsstatsprinsipper og menneskerettigheter. I kraft av dette kunne den, med stor moralsk autoritet, utøve sin rolle som mekler og pådriver til fordel for en fredelig og demokratisk utvikling i Tunisia. Slik har Kvartetten vært med på å legge grunnlaget for en nasjonal forbrødring i Alfred Nobels ånd. Komiteen håper dette vil tjene som et eksempel til etterfølgelse også i andre land og 45 derigjennom være fredsfremmende.

Vi lever i turbulente tider. I Nord-Afrika, Midtøsten og Europa er millioner av mennesker på flukt fra krig, undertrykkelse, nød og terror. Flyktningkrisen har mange og kompliserte årsaker, og følgelig ingen enkle løsninger. Men én ting 50 kan vi slå fast: Hadde alle land gjort som Tunisia og lagt til rette for dialog, toleranse, demokrati og like rettigheter, ville langt færre mennesker blitt drevet på flukt. Tunisia har vist verden at islamistiske og sekulære politiske bevegelser kan forhandle med hverandre og finne løsninger til landets beste, hvis de vil!

55 Men det finnes også krefter, mørke krefter, som nettopp derfor ikke vil at Tunisia skal lykkes - som ser fremveksten av demokrati og like rettigheter for alle, inklusive kvinner, i et arabisk-muslimsk land som en trussel mot sine egne maktambisjoner og som uforenelig med deres eget forblindede tenkesett. Dette stiller Tunisia overfor store sikkerhetsmessige utfordringer. Disse kan ikke løses 60 kun ved sikkerhetstiltak, unntakstilstand og ideologisk kamp, men krever dertil økonomiske og politiske reformer, ikke minst en vedvarende kamp mot korrupsjon.

La oss se nærmere på historien bak årets pris, og slik se hva det er som gjør den til 65 en fredspris i ordets rette forstand.

Den arabiske våren hadde sitt utspring i Tunisia. For å forstå bakgrunnen for opprøret, kan det være verdt å sitere den da 19 år gamle tunisiske forfatteren Samar al-Mazghani, som kort tid før revolusjonen ga følgende beskrivelse av den lammende håpløsheten hun opplevde i sitt hjemland under Ben Ali-diktaturet: "Here, we live with no dreams, or we dream with no life.... And our dreams are postponed until something happens to change this reality." Dette noe inntraff bare måneder senere: den 17. desember 2010 satte den 26 år gamle frukt- og grønnsakhandleren Mohamed Bouazizi fyr på seg selv i en desperat protest mot korrupsjonen og vanstyret i hjembyen Sidi Bouzid.

Den tragiske hendelsen utløste et lenge underkuet sinne blant innbyggerne i Sidi Bouzid. Sosiale medier formidlet hva som hadde hendt, og raseriet bredte seg. Det kom til omfattende protester og demonstrasjoner. Etter fire uker flyktet Tunisias mangeårige enehersker, president Ben Ali, til Saudi Arabia. Diktatoren hadde fått sanne det gamle tunisiske ordtaket: Folket er sterkere enn kongen.

Utviklingen tok imidlertid etter hvert en retning som vakte bekymring i Tunisia. Regjeringen, med det islamistiske partiet Ennahda i spissen, prøvde å få inn bestemmelser i den nye grunnloven som blant annet ville ha fått store negative konsekvenser for kvinnes stilling i samfunnet. Tunisiske kvinner hadde allerede før revolusjonen hatt større frihet enn kvinner i andre arabiske land. Nå ønsket de full likestilling, ikke reduserte rettigheter.

Situasjonen tilspisset seg ytterligere. Etter to sjokkerende politiske attentater og et grufullt terrorangrep som drepte åtte soldater i den tunisiske hæren, fryktet mange at sikkerhetssituasjonen i landet var i ferd med å komme ut av kontroll. Titusener demonstrerte i protest mot den tiltagende politiske volden og krevde regjeringens avgang. Freden var truet.

Det var i dette kritiske øyeblikket at Kvartetten ble etablert.

Etter initiativ fra fagbevegelsen UGTTs generalsekretær Hassine Abassi la de fire organisasjonene frem et felles forslag til løsning på den nasjonale krisen. Planen gikk ut på å få de 21 politiske partiene i Grunnlovsforsamlingen til å delta i en nasjonal dialog under overoppsyn av Kvartetten. Den nasjonale dialogen skulle være en egalitær og kompromissorientert prosess, der alle fikk komme til orde, og alle partier deltok med like mange stemmer hver, uansett partistørrelse.

Mer konkret krevde Kvartetten at partiene skulle skrive under på en avtale - kjent som "Veikartet" - med tre hovedpunkter:

110

Den sittende trepartiregjeringen skulle gi fra seg makten.

Det skulle utnevnes en partinøytral teknokratregjering for å styre landet frem til valg på nytt parlament var avholdt.

115

Grunnlovsforsamlingen skulle fullføre sitt arbeid innen en nærmere angitt tidsfrist, samt opprette en uavhengig kommisjon som skulle forberede valgene på nytt parlament og ny president høsten 2014.

120

Regjeringen avviste først Kvartetts initiativ, men etter lange og krevende forhandlinger greide Kvartetten sakte, men sikkert å bringe alle partiene i Tunisia til forhandlingsbordet. Et avgjørende gjennombrudd kom da først to av, og til slutt alle tre regjeringspartiene sa ja til å tre tilbake så snart den nye grunnloven var brakt i havn.

125

Med Veikartet på plass fullførte den grunnlovgivende forsamlingen sitt krevende arbeid i henhold til den oppsatte tidsfristen og i tett samarbeid med Kvartetten og den nasjonale dialogprosessen. Den 26. januar 2014 ble Tunisias nye grunnlov vedtatt. Den regnes som den mest egalitære og demokratiske i den arabiske verden.

130

I tråd med veikartet søkte Troika-regjeringen avskjed, og ble erstattet av et forretningsministerium. Dermed hadde Kvartetten oppfylt sitt selvbestemte mandat, og kunne avslutte sin meglerfunksjon. Den endelige bekreftelsen på Kvartetts historiske innsats kom med gjennomføringen av parlaments- og presidentvalg høsten 2014. Både teknokratregjeringen og interimpresidenten gikk av og ble erstattet av lovlig valgte etterfølgere.

135

Mine damer og herrer,

140

Tunisias vei til demokrati og rettsstat etter evolusjonen i 2011 er bemerkelsesverdig av flere grunner.

For det første: Samarbeid på tvers av religiøse skillelinjer. Selv om Ennahda og

de sekulære partiene ofte stod på hver sin side under arbeidet med den nye grunnloven, ble de gjennom den nasjonale dialogprosessen nødt til å forhandle og finne frem til kompromisser til beste for hele samfunnet, ikke bare sine egne tilhengere. Dermed fikk de sentrale religiøse partiene et medeierskap til den demokratiske utviklingen og den nye grunnloven som de var med på å utforme. De som hevder at islam ikke lar seg forene med demokrati eller at islamske og sekulære partier ikke kan samarbeide til fellesskapets beste, kan se til Tunisia.

For det andre: Kvinnenes sentrale rolle. Kvinner ledet an i protestene mot den politiske volden og mot forsøkene på å innføre sterkt kvinneundertrykkende bestemmelser i den nye grunnloven. Uten kvinnenes innsats kunne fruktene av revolusjonen lett ha gått tapt. Kvinner må ha samme muligheter som menn til å påvirke utviklingen på alle plan i samfunnet for at man skal oppnå ekte demokrati og varig fred. Hvis det er noen som fortsatt tviler på at det er mulig å få til dette i muslimske og arabiske land, la dem se til Tunisia.

For det tredje: Fredelige maktovertakelser. Etter revolusjonen i 2011 har Tunisia vært vitne til flere regjerings- og presidentskifter. Tunisiske politikere og partier fortjener anerkjennelse for sin aksept av folkeviljen og av demokratiets regler også når dette krevet at de gikk av og ga fra seg makten til fordel for sine motstandere.

Sist, men ikke minst: Sivilsamfunnets avgjørende betydning. Da grunnlovsarbeidet kjørte seg fast og de statlige institusjonene og partiene ikke maktet å løse den politiske krisen, tok sivilsamfunnets organisasjoner og representanter nasjonalt ansvar. Ingen symboliserte dette sterkere enn Kvartetten for nasjonal dialog. Men de stod ikke alene. Også andre organisasjoner bidro, hver på sin måte. I helt reell forstand kan man derfor si at freden, demokratiet og rettsstaten er fruktene av det tunisiske folkets innsats.

Kjære Kvartett,

Nobelkomiteen er klar over at Tunisia står foran store utfordringer og at mye arbeid gjenstår. Vi håper at prisen vil bidra til at det ikke lenger er noen vei tilbake til det Tunisia som var før demokratiet, før revolusjonen. Og vi håper samtidig at de lover og institusjoner som den nasjonale dialogprosessen har vært med å skape, vil gi grunnlag for varig stabilitet og fremgang. Eller som den britisk-irske politikeren Edmund Burke en gang rådet et annet folk etter en

185 annen historisk revolusjon: "Make the Revolution a parent of settlement, and not a nursery of future revolutions."

Tunisias sikkerhetsutfordringer er påtrengende. Vi kjenner dem bare så altfor godt. De likner våre egne. De er våre egne. I terrors tid er truslene mot
190 Tunisia og det tunisiske folk ikke til å skille fra truslene mot andre land. Det er de samme kreftene som i høst har krenket freden så mange steder gjennom terrorhandlingene i Beirut, Ankara, i luftrommet over Sinai, i Paris, i Bamako og Tunis, og som nylig drepte et norsk, et kinesisk og et russisk gissel i Syria. Fordi trusselen dypest sett er den samme, må vi også stå sammen i bekjempelsen av
195 den.

Nettopp derfor er dette et riktig tidspunkt for å mobilisere støtte til Tunisia og forsøke å bidra til at demokratiseringsprosessen videreføres og sikres. Det betyr blant mye annet også støtte til økonomisk utvikling og samarbeid.
200 Verdenssamfunnet må kjenne sitt ansvar og investere i Tunisia.

Mine damer og herrer,

Til slutt vil jeg gjerne si: Gutten dere ser på årets Nobeldiplom skal, ifølge
205 kunstneren, symbolisere den usikre fremtiden som dagens unge mennesker står overfor, især alle de som føler at de ikke har makt eller mulighet til å påvirke den. Bildet er sterkt og talende. Uttrykket til den unge gutten roper etter fremtidshåp, etter å bli sett og hørt, få delta i samfunnet, bruke sine evner og leve i fred og trygghet.

210 Vi håper dette diplommet vil inspirere Kvartetten og alle gode krefter i Tunisia til å fortsette å søke fredelige og fremtidsrettede løsninger sammen, rundt forhandlingsbordet, til nasjonens beste.

215 Og la diplommet minne oss alle om vår forpliktelse overfor de millioner av barn og unge som i dag, mens vi sitter samlet her, opplever at de famler i blinde, uten fremtidstro og håp. Måtte disse unge få fjerne bindet fra øynene og se en lysere fremtid, en fremtid i fred og frihet.

220 Inspirert av dette avslutter jeg med ordene til en tidligere fredsprisvinner, Martin Luther King, jr.: "Darkness cannot drive out darkness; only light can do that. Hate cannot drive out hate; only love can do that."

Kilde

nobelpeaceprize.org

225

Emner

Dialog, Fred, Nobel, Nobels fredspris, Nobeltale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/nasjonal-forbrodring>

230

235

240

245

250

255

260